

Tuhinjska morija

IVO ŽAJDELA

Poglejmo še nekatere druge partizanske umore domačinov na območju zahodnega dela Tuhinjske doline. Tudi tu, tako kot drugod po Sloveniji, so ubijali Slovence na enak, komunistični način. »Čistili« so »teren« za svoj totalitarni režim. Še danes pa akterji vsi po vrsti umirajo s privilegiji.

Partizani so na Kamniškem začeli ubijati ljudi (Slovence, civiliste) že zelo zgodaj. Bilo je 20. avgusta 1941, kmalu potem ko so se tam pojavili prvi komunistični partizani. V vas Spodnje Palovče pri Vranji Peči je prišla skupina partizanov in tam ubila kmeta, 62 let starega vojnega invalida Pavla Hribarja. Bil je lovski čuvaj. Ker so se pridružili partizanom razni, tudi kaznovani ljudje, med njimi lovski tatovi, so se ti hoteli znebiti vestnega lovskega čuvaja. Ta je ravno vozil s polja domov pšenico, ki so jo mlatili, ko je tja prišlo več partizanov. Zgrabi so Pavla Hribarja in ga skuša odgnati s seboj v gozdove, da bi ga tam ubili. Uspelo se mu je iztrgati iz njihovih morilskih krempljev, skušal se je rešiti čez polje, vendar so ga z več streli na njivi ubili.

Jakob Poljanšek

Jakob Poljanšek, Plahutnikov (1896), Markovo 5, je bil kmet, zidar, civilist, partizani so ga umorili na domu. Rod izhaja iz Poljane, imeli so leseno hišo. Eden se je priženil k Spodnjemu Smonkarju. Ti so bili zelo pobožni. Oče je prihajal vsak dan k maši in prav tako hči. Drugi se je priženil h Klemencu, tretji k Plahutniku. Pred partizani se je Jakob umaknil v Kamnik, zato je postal sumljiv. Ko je prišel domov, so prišli. Dolžili so ga izdajstva. Partizane je zelo prosil, naj vzamejo, kar hočejo, a naj ga glede na otroke pustijo. Janez Berlec - Cahta ga je hladnokrvno ustrelil. Bilo je na binkošti 24. maja 1942.

Franc Šuštar

Franc Šuštar, Boštjanov (1902), Trobelno 1, je bil prav tako kmet, civilist, partizani so ga umorili v Trobelnem 24. oktobra 1942. Njegov brat je bil tajnik na občini v Kamniku. Ni bil za partizane in ni hotel delati zanje. Ker jih je kritiziral, so prišli k njemu okrog polnoči. »Prebrali« so mu, kaj je zagrešil in ga »sodili« kot »izdajalca«. Ušel je iz hiše v kamro ter v gornje prostore, šli so za njim in ga na vrhu stopnic ustrelili. Pokopan je na Selih. Bil je star 40 let.

Družina je šla pod nemško zaščito najprej v Kamnik, nato pa v Avstrijo v taborišče pri Lienzu. Tam so hodili v cerkev

in slovensko šolo. France, star 18 let, se je prej vrnil v Kamnik. Vstopil je med domobrance. Znašel se je na Teharjah. Tam so ga tako pretepli, da se mu je zmešalo. Zdravil se je v Polju pri Ljubljani in ozdravel.

Martin Drolc

Martin Drolc, Rebolov (1914), Srednja vas 10, je bil lesni trgovec, civilist, partizani so ga umorili 11. novembra 1942 v Srednji vasi. Doma je bil iz Češnjic (Rebolov) in je pri Mesarju stanoval.

Antona Merčuna, Matetovega (1920), Srednja vas 15, delavca, civilista, so partizani umorili v Srednji vasi 26. februarja 1943. Bil je dober pevec. Partizani so prišli mobilizirat tiste fante, ki so bili še doma. K Matetu so prišli že pijani in hoteli so, da gre z njimi. Mati je prosila zanj: »Pustite mi ga!« Janez Cahta ga je ustrelil v postelji in rekel materi: »Kle ga maši!«

Franc Homar

Franc Homar, Mlinarjev (1900), Podhruška 6, je bil mlinar, civilist, partizani so ga umorili 5. junija 1944 »zaradi mosta čez Nevljico«. Menda je rekel: »Naredili bomo tak most, da ga partizani ne bodo mogli zažgati.« Obdolžili so ga, da je most delal za Nemce. Po drugi razlagi sta iz angleškega letala, ki je padlo na Veliki planini in zgorelo, izskočila dva Angleža, dva pa sta se z letalom na planini ubila. Zatekla sta se k mlinarju. Ker je France znal malo po tuje govoriti, pomagal mu je tudi Mesarjev, Lovrenc Drolc iz Srednje vasi, ju je usmeril v Kamnik, namesto da bi o njiju sporočil partizanom. Ko so partizani to izvedeli, naj bi zato prišli in ga ubili.

Obstaja še tretja razlaga, da smrt Franca Homarja ni imela povezave s angleškima letalcema. Letalo je bilo zadeto nad Zagrebom, dolgo se je za njim kadilo, dokler se ni na Mali planini zrušilo. Dva sta s padali padla na Viru, »vse je dol letelo«. Privlekli so ju v vas. Čakala sta na partizane, omenjala Tita. Oba Angleža naj bi sedela pri Balotu v Podhruški. Lovrenc Drolc je znal malo angleško. Prišla pa je šmarska policija in ju odpeljala v Šmartno. Ostala sta živa, ker je prišlo med Nemci in Angleži do zamenjave ujetnikov.

»Zaradi« dveh letalcev

Lovrenca Drolca, Rebolovega – Mesarja (1879), Srednja vas 10, delavca, civilista, so partizani umorili v Palovčah 5. junija 1944. Ko je strmoglavilo letalo na Veliki planini, sta angleška letalca s padali pristala v Srednji vasi. Lovrenc je bil za tolmača, ker je bil v Ameriki in je, kot rečeno, malo znal angleško. »Moral« bi poklicati partizane, poklical pa je Nemce. Zaradi tega mu je partizansko »sodišče« na podu »sodilo« in ga »obsodilo« na smrt. »Sodbo« so podpisale nekatere ženske iz Srednje vasi. S konjem so ga nato vlačili po Palovčah. Zakopan je na Srenski gori, približno od 50 do 60 metrov od vrha v smeri proti Srednji vasi. Umorili so ga torej iz istih »razlogov« kot Franca Homarja, ker da sta napotila angleška letalca v Kamnik k Nemcem, namesto k partizanom.

Trije bratje Berlec

Anton Berlec, Anžetov (1921), je bil iz Srednje vasi 22, delavec, civilist, partizani so ga umorili na Šenturški Gori 4. marca 1944. Bil je doma, ko je videl kaj se plete, se je preselil na Duplico. Tam so ga ugrabili in gnali čez komendsko Dobravo. Na Šenturški Gori so mu v šoli »sodili«, pod šolo pa ustrelili. Ustrelil ga je Fajmoštrov iz Križa in mu zadal sedem strelcev. Pri tem je rekel: »Ta je gotovo nedolžen, ker noče crknit.« »Sodili« so po geslu: Kdor ni za nas, je proti nam. Brat Zdravko je posredoval, da so ga še pravočasno pokopali na kamniške Žale. Partizani so večkrat Anžetovim pobrali vse, ni bilo niti žlic, da bi jedli.

Marjan Berlec, Anžetov (1923), Srednja vas 22, je bil kmečki sin, nemški mobiliziranec, partizani so ga umorili leta 1943 v Šmartnem v Tuhinju. Šel je v nemško vojsko, dolgo ni bilo od njega nobene pošte. Domači so poizvedovali in dobili sporočilo, da je bil po hudi bitki pogrešan. V resnici pa je šel na dopust. Partizanske kurirke in obveščevalke Rozka Cevce, Trebušak, Pančurjeva Ivanka in Erzarjeva – Kramarjeva so povedale, da so ga ubili partizani. Krive so za njegovo smrt. Pošto so nesle k Osnovarji v župniji Šmartno. Neka kurirka je izjavila, da je treba Anžetove vse pobiti. Domov ni prišel, ker so ga prestregli. Umorili naj bi ga na Livkovem.

Komunistični grob na domačiji Livek
v Belt Peči nad Seli pri Kamniku

Zaradi Pohorja

Zdravko Berlec, Anžetov (1925), Srednja vas 22, je bil kmečki sin, domobranec, partizani so ga ubili neznano kje 1. junija 1945, verjetno pa kot domobrancia na Teharjah. Med vojno je v Srednji vasi oral pri mnogih kmetijah. Partizani so ga mobilizirali, z njimi je odšel na Pohorje. Ko je videl kaj počnejo, jih je zapustil. Iz gozda nad vasjo je žvižgal, dokler ga domači niso slišali. Doma je pripovedoval, kaj vse se je dogajalo in kako se je rešil. Potem se je dolgo skrival v gozdu, kamor so mu domači nosili hrano. Ko je postalo tam nevarno, se je preselil v gozd na Sreško goro. Tudi tam so mu domači nosili hrano. Ko so postali ljudje pozorni, se je nekaj časa skrival doma, nato pa v Zaplečju pri Hribarjevih - Pestotnikovih. Zdaj tam stanujejo Zalaznikovi.

Tam je bil nekaj mesecev, ker so bili zanesljivi. Nekega dne so tam partizani delali preiskavo in seno prebadali z bajoneti, a ga niso našli. Ko so bile hajke in so na Livkovem Nemci domačijo požgali, si je mislil, da bodo, ker da je v partizanih, prišli Nemci tudi k njim in jim vse požgali, je povedal Vilko Klopčič iz Lok. Zato se je odločil, da gre k domobrancem. Po vojni se je umaknil z domobranci in so ga verjetno ubili na Teharjah. Anžetovi so pomagali tudi beguncem, ki so takoj maja 1945 prišli z juga.

Umor dveh Solnikovih

Alojz Osolnik, Jakčev (1921), Poljana 2 pri Črnicu, kmečki sin, nemški mobiliziranec, je bil umorjen leta 1944 v Veliki Lašni. Ko je prišel na dopust, so prišli ponj in ga odgnali. Želeli so, naj bi ostal pri partizanih, pa je rekel, da ne, da bo šel nazaj. »Obsodili« so

ga na smrt. Obdolžili so Franca Močnika – Tinčetovega, polbrata Slavke Kuhar, da je Lojzeta izdal, ko mu naj bi ta zaupal, da bo ušel od partizanov. Vendar naj to ne bi bilo res. Dva partizana, Štučkov Ivan in brat Tone iz Znojil sta vsega pretepenega in krvavega, da je kar od njega teklo, odgnala in ustrelila. Slišal se je samo še strel.

Matevž Osolnik, Polanski, iz Poljane pri Črnicu naj bi prišel iz Dragomlja pri Pišku, kjer je bil hlapec, domov pogledat. Bil je iz drugega zakona, ker se je mati dvakrat poročila. Bil naj bi pri gestapu v Kamniku, kazal naj bi na prstanu mrtvaško glavo in se s tem hvalil? Ko je bilo to sporočeno Smonkarskim, so ga partizani leta 1944 od doma v Poljani odgnali in ustrelili. Skoraj vsakega so mučili, verjetno tudi njega. Spodnja Smonkarska naj bi povedala, da je na njem komaj za eno klaftro domače zemlje.

Umor v cerkvi

Jernej Poljanšek, Klemenčev (1915), Markovo, je bil pri domobranci, partizani so ga »na tihem« umorili na Žubejevem. Pred njimi se je skrival v Kamniku. Ko je šel domov, so ga pričakali. Odgnali so ga na Žubejevo in ga »obsodili« na smrt. Od partizanov so ljudje zvedeli, da so ga mučili in vlačili po gmajni blizu Cesarja samo z enim čevljem. Ko je videl, kaj bo, jim je ponudil cigarete, menda med tem potegnil iz žepa nož in si prerezal vrat. Govorica morilcev? Ni ga v kamniškem *Zborniku žrtev* ...

Ivano Šuštar, Mežnarjevo (1901), Sela 2, cerkovnico, so partizani ustrelili po nesreči v cerkvi na Selih 11. februarja 1945. Ob zvoni ku na podstrešju župnijske cerkve so se skri-

vali dva Mežnarjeva sinova in dva Štučkova iz Znojil. Ko jim je mati nesla hrano, so jo ustrelili. Govorilo pa se je, da je padla po stopnicah in se ubila. To so bili skrivači, ki so bili povezani s partizani. 17. februarja 1945 so požgali župnišče in Marijin dom.

Povojni umori

Antona Berleca (1922) Rožično 3, kmečkega sina, so mobilizirali Nemci. Partizani so ga umorili neznano kje 1. junija 1945. In »vzrok«? Menda naj bi skrival puško. Jurkovec in Anton naj bi to povedala Nemcem, zato so Toneta ustrelili. Jurkovec pa je bil po vojni zato tri leta zaprt. Rudi Veršnik, Štajarc (1899), Sela 9, je bil trgovec, civilist, partizani so ga umorili 1. junija 1945, kraj ni znan. Takoj po vojni so ga zaprli in pridružili domobrancem v Šentvidu. Spustili so jih dvanajst in jim naročili, po katerih poteh naj gredo domov. Na poti so jih ubili.

Umor leta 1948

Ludvik Kadunc, Markov (1918), Znojile 3, je bil delavec in partizan. Umorili so ga v Oševku 24. decembra 1943. Ljudje so povedali, da je v Novi Štifi ob poti, ki gre v Gornji Grad, streljal na Marijo v kapeli. Po štirinajstih dneh so ga partizani sami ubili. V javnosti pa so lagali o njegovi smrti. Nahrbtnik naj bi dal pretrdo na tla in je v njem eksplodirala bomba. Viktor Vidmar, Balotov (1919), Podhruška, pa je bil kmečki sin. Partizani so ga umorili v Oševku 24. decembra 1943. Ivana Zoreta, Zalipnikovega (1922), iz Znojil 1 so kot kmečkega sina umorili neznano kje leta 1948. ■

Nadaljevanje prihodnjič